

HÖOK szájbarágó - 1. rész

Sorozatot indítunk, hogy a hallgatók és minden érintett értse az új felsőoktatási törvény körül kialakult vitákat és indulatokat. Célunk, hogy ne lázongó, tüntető tömegként, hanem a jogaiért demokratikus eszközökkel küzdő értelmiségként lássanak minket. Az első részben az új FTV körülményeiről írunk.

Miért van szükség új felsőoktatási törvénytervezetre, és miért húzódik ennyi ideig?

A kétharmados kormányzati többség az új Alaptörvényben több ponton is sarkalatos törvényekre hivatkozik. Ezek között van az új felsőoktatási, vagy más néven a Nemzeti Felsőoktatási Rendszer működéséről szóló törvény. Új FTV-re egyébként a HÖOK szerint is szükség van, hiszen rengeteg dolgot lehetne javítani a jelenlegin.

Ennek kidolgozása több mint egy éve kezdődött a 2010. augusztus 2-6. között, Piliscsabán megtartott első, zártkörű szakmai egyeztetésen. A kezdetek sem voltak zökkenőmentesek, hiszen nem egy alkalommal megtörtént, hogy az érintetteket nem kérték fel az egyes koncepciók véleményezésére, vagy ha mégis, az elhangzottakat figyelmen kívül hagyva, az eredeti elképzeléseket változatlan formában örökítették tovább a következő verziókba.

Az elmúlt fél évben ráadásul a felsőoktatás szereplőivel történő egyeztetések elmaradtak. Havi 1-2 találkozó rendkívül hatékonyan előmozdíthatta volna a munkát, mind minőségében, mind a szükséges idő tekintetében. Azonban nem volt és most sincs egyetértés az érintett minisztériumok, tehát a Nemzeti Erőforrás Minisztérium (NEFMI), a Nemzetgazdasági Minisztérium (NGM) és a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium (NFM), a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium (KIM), valamint az egyes szakértők között.

A HÖOK-nak milyen szerepe volt a felsőoktatási törvény koncepciójának kidolgozásában?

A Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája (HÖOK) jelenleg 360.000 hallgató képviselőjét látja el. A több évtizedes múltra visszatekintő szervezet jelentős tapasztalattal rendelkezik a minőségi felsőoktatásban való érdemi részvételben.

A HÖOK az első felkérést követően még 2010 decemberében elküldte javaslatait. Ebben többek közt javasoltuk a nyelvvizsga, mint lehetséges bemeneti követelmény bevezetését, vagy a keretszámok megállapításánál a piaci viszonyok figyelembe vételét. Éggingé visszatetsző módon ezek a mostani koncepcióban is megjelentek, de nem hivatkoztak a HÖOK-ra. Ezzel együtt az államtikársággal már az egyeztetések legelején sok dologban nem értettünk egyet. Ez persze természetes, azonban ehhez az államtikárság rendkívül lekezelő módon viszonyult.

Mivel több, már elfogadott javaslatunkat is figyelmen kívül hagyták, így 2011 februárjában a KIM és Navracsics Miniszterelnök-helyettes Úr közbenjárásával magas szintű egyeztetések kezdődtek, melyek mindenki számára elfogadható alapelveket eredményeztek, valamint született egy közösen megalkotott felsőoktatási "problématérkép" is. Ekkor azt gondoltuk, jó úton járunk, azonban az államtikárság nem így gondolta - az egyeztetések újra félbeszakadtak. Jó példa erre az is, hogy a legutóbbi egyeztetés alkalmával az új koncepciót mindössze öt nappal a megbeszélés előtt küldték meg véleményezésre az érintett szervezeteknek. Persze a koncepció egyáltalán nem a februárban lefolytatott egyeztetéseken elfogadott alapelvek és problématérkép mentén készült el.

Kik kaptak még meghívást a szakmai fórumokra? Figyelembe vették a javaslataikat?

A HÖÖK-on kívül az egyeztetésekbe bevonták még a Doktoranduszok Országos Szövetségét (DOSZ) és a Magyar Rektori Konferenciát (MRK). Az MRK és HÖÖK véleménye nagyon sok tekintetben egyezik, így amikor lesöprik a javaslatainkat, akkor a rektorok javaslatait sem veszik figyelembe. Anno februárban egyetlen egy határozott kérése volt a rektoroknak, hogy ha lesznek kiegészítő jogszabályok, akkor a törvénnyel egy időben legyenek vagy inkább előtte, hogy egyben lássák az egészet. Ebből sem lett semmi.

Mi a helyzet a Hallgatói Hálózattal, ők értünk küzdenek?

Nem, ők önmagukért. A Hallgatói Hálózat egy homályba burkolózó, bizonyos politikai erőkhöz kötődő szerveződés, melynek pontos célja és támogatói köre ismeretlen, a hallgatóság képviselőjére pedig semmiféle felhatalmazással sem rendelkezik. Első megmozdulásai alkalmával több felsőoktatási intézmény falára is graffitiket festettek, majd az interneten terjesztve rémhíreket keltettek pánikot. Fontos hangsúlyoznunk, hogy országosan a HÖÖK, helyi szinten pedig az intézményi HÖK-ök a törvény által elismert - így tehát a szakértők és politikusok által is elfogadott - egyedüli legitim képviselői szervek.

HÖÖK szájbarágó - 2. rész

Sorozatot indítunk, hogy a hallgatók és minden érintett értse az új felsőoktatási törvény körül kialakult vitákat és indulatokat. Célunk, hogy ne lázongó, tüntető tömegként, hanem a jogaiért demokratikus eszközökkel küzdő értelmiségként lássanak minket. A második részben a hallgatókat hátrányosan érintő változtatásokról lesz szó.

Hallgatói szerződés és az önköltséges képzési forma

A képzési forma bevezetése együttesen nem elfogadható, hiszen a képzések finanszírozásának ilyen átalakításával egyfajta bújtatott tandíj jelenik meg.

Ha belegondolunk, hogy milyenek egy végzős diák lehetőségeit a továbbtanulásra, akkor be kell látni, hogy 18 évesen tulajdonképpen el kell döntenie élete következő 20-25 évét és „szerződéssel” azon a szakon, pontosabban tudományterületen kell tanulnia, amin ez lehetséges - hiszen a koncepció szerint nem lesz erre lehetőség minden képzési területen.

Ha esetleg önköltséges képzésre jelentkezik a nebuló, azt már eleve csak kevés család tudja megengedni magának. Ráadásul az egyes elképzelések szerint a tandíj mértéke a fél millió forintos összeget is elérheti, más elképzelések szerint azonban az állam itt is szerződést kötne a hallgatókkal. S ekkor még nem számoltuk azokat az „alapköltségeket”, amelyek a továbbtanulással járnak: például a lakhatás (albérlet, kollégium), az étkezés, a budapesti vagy a vidéki utazás költségeit. Erre a problémára a koncepció egy új hitelezés bevezetését említi. Miközben a kormány éppen a hitelek ellen küzd, érdekes módon mégis elfogadhatónak tartja, hogy a tanulni akaró állampolgárok már igen korán eladósodjanak. Így egy frissdiplomás nagyjából 4-5 millió forint hitellel a nyakában vághatja neki a nagybetűs életnek.

És persze ott van annak lehetősége is, hogy a hallgató kimenjen külföldre. Ne csodálkozzunk, hogy a fiatalok elvándorolnak itthonról, ha szerződésekkel vagy százezres, vagy akár milliós hitelekkel tudnak csak itthon tanulni. A legtehetségesebbek ezután szinte biztos, hogy külföldön kezdenék az egyetemet, s így jóval valószínűbb, hogy utána nem itthon kamatoztatják majd tudásukat és tehetségüket.

Röghöz kötés

“Az államilag finanszírozott képzésben részt vevő hallgató a képzés megkezdése előtt szerződésben vállalja, hogy az állami támogatás fejében végzését követően meghatározott időtartamon belül, meghatározott ideig (a jelenlegi elképzelés szerint 10 év alatt 7, vagy 20 év alatt 15 évet) Magyarországon dolgozik. Ennek nem teljesülése esetén a szerződés alapján az állami ösztöndíj formájában felvett, és a képzés ellenértékéért a felsőoktatási intézménynek a képzésért befizetett összeget visszatéríteni köteles.” Ez az intézkedés egyrészt ellentétes az EU-n belüli szabad munkavállalással, másrészt mi történik akkor, ha valaki kimegy 2-3-5 évre dolgozni és olyan tudásanyagot hoz haza, ami a nemzetgazdaság érdekeit szolgálja? Erre nem ad választ a koncepció, tehát egyértelmű röghöz-kötésről beszélünk.

Jó, de én most vagyok hallgató. Engem nem érintenek ezek a tervezett változtatások, ugye?

Az államtitkárság hozzáállása és a minisztériumok eltérő elképzelései alapján ezt nem lehet biztosan kijelenteni. A megszorítások közepette könnyen elképzelhető, hogy már most is bevezetik. Ráadásul az előtted végző hallgatók is kiálltak a te jogaidért, te se hagyd cserben jövőbeni munkatársaidat!

Miért kellene fizetni, ez már egyszer benne volt az adónkban, nem?

De. Sajnos azonban a kormányzati elképzelések ezt figyelmen kívül hagyják, és a jelenlegi koncepció éppen a tandíjmentes felsőoktatás lehetőségét szüntetné meg.

HÖÖK szájbarágó - 3. rész

Sorozatot indítunk, hogy a hallgatók és minden érintett értse az új felsőoktatási törvény körül kialakult vitákat és indulatokat. Célunk, hogy ne lázongó, tüntető tömegként, hanem a jogaiért demokratikus eszközökkel küzdő értelmiségként lássanak minket.

A harmadik részben a megszűnő és/vagy átalakuló intézményekről, azok képzéseiről esik szó.

Bizonytalan szakok

Az indítható szakok listáját és a keretszámot a kormány határozza meg. Ez egyelőre kétértelmű, mert a szövegből nem derül ki, hogy az újonnan indított szakokra vonatkozik, mely ez esetben érthető. Avagy a régi, már meglévő szakokra, ugyanis ebben az esetben a leendő hallgató nem tud tervezni, hiszen egyik évben indul a magyar szak az ELTÉ-n, de a rákövetkező évben nem, mert csak történelem lesz. Tehát a szakok listáját és a keretszámokat legalább 2-3 évvel előre jó lenne tudni 10%-os mozgástérrel.

Megszűnő egyetemek, hova jelentkeznek?

Eredetileg a kormány akarta megszabni a fennmaradó intézmények számát. Azonban politikai okokból és félve a jelentős népszerűség veszteségtől, inkább olyan követelményeket határoznak meg, amelyekről ezek a folyamatok természetes úton, úgynevezett integráció során végbe mennek. Átmeneti időszakra 2015-ig főiskolai, egyetemi és tudományegyetemi kategóriákat szabnak meg. Ezt követően pedig csak főiskolák és tudományegyetemek maradnának.

Azonban, ha mégis megszűnik egy egyetem jogutód nélkül, akkor a másik köteles felvenni a hallgatót kérésének megfelelően.

Egyetemi autonómia

Mivel egyetértési jogot kap a miniszter az intézmény rektorának kinevezésére, így ez nem minősül autonómiának. Mi történik akkor, ha nem tetszik a jelölt rektor? Akkor addig választgat, amíg nem lesz számára kedves személy.

Az autonómia a gazdasági függés révén megszűnik. Nyár környékén több felsőoktatási intézmény Gazdasági Tanácsának tagjai kaptak finom utalást arra vonatkozóan, hogy érdemes lenne lemondaniuk. Helyükre pedig a minisztérium küld majd új tagot. Volt, aki ennek eleget tett és volt, aki nem. A "probléma" igen gyorsan meg fog oldódni, hiszen az új törvény elfogadásával a Gazdasági Tanács tagjainak megbízatása 2012. január 1-jén megszűnik.

Megszűnik az Erasmus?

A koncepció szerint az egyetem az állami résztvevők 20%-ának biztosít min. 1-3 hónapos külföldi tanulmányokat. Itt tehát vagy arról van szó, hogy annyira lecsökkentik az államilag támogatott keretszámot, hogy nem jelent problémát a 20%-os arány elérése, vagy a nyári egyetemekre vonatkozik a kijelentés, ebben az esetben azonban értesíteni kell a hallgatót, hogy ezt az egyetemek nem fogadják el kreditként. A helyzet azért problémás, mert ez akkora arány (annyi hallgatót jelent), amelyet a rendszer igen nehézkesen tudna kezelni, azonban mint ígéret igen jól cseng.

HÖÖK szájbarágó - 4. rész

Sorozatot indítunk, hogy a hallgatók és minden érintett értse az új felsőoktatási törvény körül kialakult vitákat és indulatokat. Célunk, hogy ne lázongó, tüntető tömegként, hanem a jogaiért demokratikus eszközökkel küzdő értelmiségként lássanak minket.

A negyedik részben a hallgatói jogok és elvárásuk furcsa, olykor egymásnak ellentmondó értelmezése kerül elő.

Ellentmondásos választási hozzáállás

A koncepció jelen elképzelése szerint a HÖK választáson résztvettek arányához kötné a hallgatói képviselő jogait. Ez alapvetően jó gondolat, hiszen a szavazás, választás a demokrácia fontos alappillére, amihez a viszonyt igen korán ki kell alakítani az állampolgároknál. Azonban érdekes megfigyelni, hogy míg a hallgatókat 50%-os részvételre kényszerítik, addig az önkormányzati választásoknál 25%-os szintre vitték le az érvényességi küszöböt.

A koncepció szövege szerint a „hallgatói képviselőik útján [...] hozzájárulnak az intézmények belső demokráciájának, harmonikus működési rendjének [...] erősítéséhez”. Ez a mondat nagyon szépen hangzik, viszont a biztosítani kívánt 25%-os szavazási részvétel esetén 1 fő, de maximum 20%-os Szenátusi (a legfőbb döntéshozói szerv) részvétel semmiképpen nem a demokrácia felé vezet, figyelembe véve azt is, hogy nem általános iskolásokról van szó, hanem 18. életévüket betöltött és egyébként az átlagnál jóval több felelősséggel és teherbírással bíró személyekről. Ezek az emberek rengeteg energiájukat ölik abba, hogy a fenti mondatban megfogalmazott célok ne csak célok legyenek. Sajátos elgondolás, hogy önálló jogi személyiséggel nem rendelkező Hallgatói Önkormányzatok legitimációjához erősebb részvételi arány szükséges, mint egy települési önkormányzat esetében. A valódi demokratikus megközelítéshez mindenképpen szükséges, ahogy minden kar oktatói révén képviselteti magát a Szenátusban, ugyanúgy minden kar hallgatói képviselője útján is képviseltesse magát.

A részvételi arányok esetén pedig a reális elképzelés 25% esetén a szenátusi 25%, 50%-os részvétel esetén pedig szenátusi 1/3-ad (amit szükség esetén 33%-ra csökkenthetnek).

Nem szabad elfelejteni azt sem, hogy a levelező vagy esti tagozatos hallgatók ritkán vagy nehezen érhetőek el, így tehát a szavazáson megkövetelt arányt a nappali tagozatos hallgatókhoz kell kötni.

Hallgatói jogok

A jelenlegi elképzelés szerint a Tanulmányi és Vizsga Szabályzat esetén egyetértési joga van a Hallgatói Önkormányzatoknak (HÖK). Tehát semmilyen, a hallgatókat hátrányosan érintő módosítás nem fogadható el a HÖK beleegyezése nélkül. Így az egyetértési jogról, véleményezési jogra való módosítás, súlyos jogfosztás lenne, ami minőségi romlást is hozna.

Tanulmányi szabadság kérdése

Jogos felháborodást válthat ki, elsősorban a levelező és esti tagozatos, családfenntartó hallgatók körében, hogy az új Munka Törvénykönyve (Mt.) tervezetéből kimaradt, miszerint a munkáltató köteles szabadságot biztosítani az alap-, közép- és felsőfokú oktatásai intézményben történő tanulmányok elvégzéséhez szükséges vizsgák napjaira, továbbá az azok letételét megelőző időre, a szükséges felkészülés céljából.

Tanulmány folytatásához nélkülözhetetlen az ehhez igazodó munkaidőbeosztás, sőt mentesülési időben kell részesíteni az így távollévőket az oktatási intézmény által meghatározott mellőzhetetlen oktatási események idejére. Ez a rendelkezés sértheti az 1974-ben elfogadott 140. sz. a fizetett tanulmányi szabadságról szóló ILO (Nemzetközi Munkaügyi Szervezet) egyezményt is.

Hallgatói jogok sérülése

A koncepció arra vonatkozóan nem tartalmaz indoklást, hogy a nem állami felsőoktatási intézményekben működő hallgatói önkormányzatok érdekképviselői funkciója miért csorbulhat. A leírás szerint „nem állami felsőoktatási intézmények, amelyek nem képezik az NFR részét, [SZMSZ-ükben], a hallgatók számára egyetértési jogosultság helyett véleményezési jogot biztosítva, eltérhetnek”, ill. „a hallgatói részvételi szabályokat eltérő módon is rögzíthetik”. A Koncepció e tárgykörben is szembe megy az Európai Felsőoktatási Térség törekvéseivel.

HÖÖK szájbarágó - 5. rész

Sorozatot indítunk, hogy a hallgatók és minden érintett értse az új felsőoktatási törvény körül kialakult vitákat és indulatokat. Célunk, hogy ne lázongó, tüntető tömegként, hanem a jogaiért demokratikus eszközökkel küzdő értelmiségként lássanak minket.

A ötödik részben folytatjuk a hallgatói jogok és elvárásuk furcsa, olykor egymásnak ellentmondó értelmezéséről szóló írásunkat.

2,5-ös minimum átlag?

A költségtérítéses képzésre való átsorolás esetében országos szinten 2,5-ös súlyozott tanulmányi átlag megállapítása nem vall megfelelő szintű felsőoktatással kapcsolatos ismeretre, mondhatni ennek kiötlője valószínűleg még távolról sem ismeri a felsőoktatást és az ott jelenlévő (elsősorban az osztályozási kultúrát jellemző) különbségeket. Nyilvánvalóan valaki minél több kredittel halad, annál többet kell teljesítenie – így gyakorlatilag 15 kredittel

és 5,0-s tanulmányi átlaggal haladva is ugyanannyi energiát fektet be, mint 30 kredittel és 2,5-ös tanulmányi átlaggal. Ez esetben felmerül a kérdés, hogy az a hallgató-e a jobb hallgató, aki 15 kredittel halad előre, vagy az, aki 30 mintatanterv szerinti kreditet teljesít, viszont energiái csak egy alacsonyabb átlagra futják. Itt megjegyzendő az is, hogy a kreditrendszer komoly hibáiból kifolyólag az egyes félévekre jutó hallgatói leterheltség nagyban meghaladhatja a jelenleg a FTV szerint megengedett 30 munkaóra/kredit értéket. Ezt árnyalja tovább a tárgyak teljesíthetőségi és nehézségi különbsége az egyes felsőoktatási intézmények között.

Még több pénz nekik, még kevesebb nekünk?

Arra már manapság is láthatunk példákat, hogy nem lehet ész nélkül tantárgyakat újra és újra felvenni: több intézményben maximalizálva van a tantárgyak újrafelvétele, illetve az egy tárgyból lehetőleg vizsgák száma. Ugyanakkor a valóságtól elrugaszkodott - többek között a fent említett osztályzási kultúrákból adódó okok miatt - az az elképzelés, hogy egy tanegységből csak egy vizsgát lehessen ingyen tenni a hallgatóknak. "Ha egy tanegységből sikertelen a vizsga, valamint a sikertelen vizsgát követő javító vizsga is, az adott tanegységet a hallgató csak önköltség megfizetése mellett veheti fel. A javító vizsgát térítési díj ellenében lehet letenni" - áll az új koncepcióban. Ugyanakkor ez a tervezet sem számol azokkal a tehetséges diákokkal, akik esetleg valamilyen egyéb tudományos- vagy épp sporttevékenységük miatt, esetleg egészségügyi gondok miatt nem tudnak akár több tárgyat is teljesíteni. Eddig ezt a legtöbb helyen kifizethető pénzösszegekkel szankcionálták, a tervezet viszont már önköltségekről beszél, ami - látva a tervezett önköltséges képzési díj tervezetet - újabb pénzügyi csapdába csalhatja a hallgatókat és szüleiket.

Még a képzési idő plusz két félév államilag finanszírozott lehetőségen is kurtítanának?

Bizonyos esetekben igen. A törvény szerint " a plusz két félév támogatása csak a képzésre előírt összes kreditmennyiség félévenként legfeljebb 8 %-ának fennmaradása esetén biztosított." Tehát ha egy olyan intézményt veszünk alapul, ahol a szakdolgozat megírása nem ér kreditet, illetve egy olyan diákot, aki csúsztat egy félévet azért, hogy minél jobb szakdolgozatot írjasson, máris újabb súlyos százezer forintokkal van kevesebb a tárcájában.

Hallgatókról hallgatók nélkül?

A Magyar Akkreditációs Bizottság (MAB) dönt a felsőoktatási képzésekkel kapcsolatos legfontosabb ügyekben. A MAB elnöke teljesen elzárkózott attól, hogy a bizottságnak ne legyen hallgatói tagja. A szervezet továbbra is szeretné, hogy legyenek tagjai hallgatók, hiszen ez is hozzájárul ahhoz, hogy a MAB nemzetközi minősítése és megítélése elég jó. A jelenlegi koncepció azonban a hallgatók képviselését nem tartalmazza.